

IV. 6698 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU

A. GENEL OLARAK

Teknolojinin günlük hayatın içine tamamen nüfuz ettiği günümüzde bireyin kimlik, iletişim, sağlık ve mali bilgileri, özel hayatı, dini inancı, siyasi görüşü gibi kişisel verilerinin mahremiyetini korumak büyük önem arz etmektedir. Kişisel veriler, gerek özel sektör ve gerekse kamu sektörü tarafından bilişim sistemleri üzerinden otomatik yollarla sıkça kullanılmaktadır. Bu bilgilerin kullanılması bireyler ile mal ve hizmet sunanlar bakımından bazı kolaylıklar ve avantajlar sağlasa da, bilgilerin istismar edilme riskini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bu iki menfaat arasındaki meşru ve makul dengenin kurulması gereklidir. Ülkemizde 1981 yılından beri kişisel verilerin korunması konusunda mevzuat oluşturma çalışmaları yapılmaktadır. 7 Nisan 2016 tarihinde yürürlüğe giren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, bu kanunlaştırma sürecinin en önemli aşaması olarak hukuk düzenimiz içerisinde yerini almıştır. 6698 sayılı Kanun, bu alandaki en iyi uygulama ilkeleri ve esaslarını yansıtacak şekilde hazırlanmıştır.

B. AMAÇ

2010 yılında 5982 sayılı Kanunla Anayasanın 20. maddesine eklenen ek fıkra “Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.” hükmünü amir bulunmakta olup, anılan hüküm ile, herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı anayasal bir hak olarak teminat altına alınmaktadır. Bu bağlamda, bireylerin kendilerini ilgilendiren kişisel veriler üzerinde hangi hak ve yetkilere sahip

olduğu ve kişisel verilerin hangi hallerde işlenebileceği hükme bağlanırken, kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin kanunla düzenleneceği öngörülmektedir.

Nitekim, Kanunun 1. maddesinde Kanunun amacı açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu hükme göre amaç, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir.

Maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinin disiplin altına alınması ve Anayasa'da öngörülen başta özel hayatın gizliliği olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin korunmasıdır. Kanun ile son yıllarda önem kazanan, kişinin mahremiyet hakkı ile bilgi güvenliği hakkının korunması ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasların düzenlenmesinin amaçlandığı belirtilmiştir.

Kanunla, kişisel verilerin sınırsız biçimde ve gelişigüzel toplanması, yetkisiz kişilerin erişimine açılması, ifşası veya amaç dışı ya da kötüye kullanımı sonucu kişisel hakların ihlal edilmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Kişisel verilerin hangi kurallara tabi olarak, hangi şartlarda işlenebileceği hususunu kontrol altına alma amacını güden Kanun, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin denetim mekanizmaları getirerek, bu verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini engellemeyi hedeflemektedir. Ayrıca, kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasların da düzenlenmesi Kanunun amaçları arasında yer almaktadır.

Bu maddeye göre Kanunun amacı:

- Kişisel verilerin işlenmesinde, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak,
- Kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemek (disiplin altına almak),
- Mahremiyet hakkının korunması,
- Kişisel veri güvenliği hakkının korunmasıdır.

C. KAPSAM

1. Kanunun Kapsamı

Kanunun 2. maddesinde, Kanunun kapsamı belirtilmiştir. Bu maddeye göre Kanun, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanacaktır.

Kanunda kamu kurumları ile özel kuruluşlar açısından ayırım yapılmamıştır. Kanunun belirlediği usul ve esaslar tüm kurum ve kuruluşlar için geçerlidir. Dolayısıyla kamu kurumlarının işlediği kişisel veriler hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanacaktır. Kanun kapsamında koruma altına alınan kişisel veriler sadece gerçek kişilere ait olan kişisel veriler olup, tüzel kişilere ait olanlar hukuken koruma altında bulunmamaktadır. Bununla birlikte tüzel kişilere ait olan verilerden gerçek kişilerin belirlenebilmesi mümkün oluyor ise, bu verilerin de Kanun kapsamında değerlendirilmesi söz konusu olacaktır.

Kanunda kişisel verilerin otomatik olan veya herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla (manuel) işlenmesi bakımından da herhangi bir fark öngörülmemiştir. Bu doğrultuda kişisel verilere ulaşımı kolaylaştıracak şekilde, belirli bir kritere göre yapılandırılmış her türlü sistem Kanun kapsamında değerlendirilecektir.

Günümüzde kişisel veriler, büyük oranda otomatik yollarla işlenmektedir. Daha önce otomatik olmayan yollarla işlenmiş verilerin ise, pek çok yerde hızla elektronik ortama aktarıldığı görülmektedir. Buna bağlı olarak, “tamamen veya kısmen otomatik yollarla işlenen veriler” ve “herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işlenen veriler” 6698 sayılı Kanun kapsamında koruma altına alınmıştır. Dolayısıyla Kanun otomatik olmayan yollarla işlenen verileri tamamen kapsam dışında bırakmamaktadır. Burada önemli olan otomatik olmayan yollarla işlenen verilerin veri kayıt sisteminin parçası olup olmadığıdır. Örneğin, herhangi bir kritere bağlı olmaksızın kişilerin ad ve soyadlarının rastgele bir şekilde

kağıtta yer alması hali, Kanun kapsamına girmemekle birlikte, söz konusu isimlerin sistematik olarak bir deftere kaydedilmesi halinde, bu veri kaydı Kanun kapsamında değerlendirilecektir.

Kanunda “kısmen veya tamamen otomatik yolla işleme” ifadesinin ne anlama geldiği açıklığa kavuşturulmamıştır. 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nde ise “otomatik işleme” ifadesinden; verilerin kaydı, bu verilere mantıksal ve/veya aritmetik işlemlerin uygulanması, verilerin değiştirilmesi, silinmesi, geri elde edilmesi veya dağıtılması işlemlerinin otomatik veya kısmen otomatik yöntemlerle gerçekleştirilmesinin anlaşılabacağı ifade edilmiştir.

Herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işlenen veriler de 6698 sayılı Kanun kapsamında korunmaktadır. Veri kayıt sistemi, Kanunun 3. maddesinde “kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemi” şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla elle işlenen verilerin herhangi bir kritere göre yapılandırılan bir kayıt sistemine dahil edilmesi durumunda, bu tür verilerle ilgili olarak da 6698 sayılı Kanun uygulanacaktır.

Otomatik olmayan yollarla işlenen kişisel veriler, bir veri kayıt sisteminin parçası da değilse Kanun kapsamında değerlendirilmeyecektir. Fakat bu durum ilgili verilerin kişisel veri niteliğini etkilemeyeceği için, bu verilere ilişkin hukuka aykırı eylemler de 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında suç teşkil etmeye devam edecektir.

6698 sayılı Kanunda yalnızca gerçek kişilere ait kişisel verilerin kanunun koruma kapsamı içerisine dâhil olacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla; ilke olarak, tüzel kişilere ait kişisel verilerin korunması 6698 sayılı Kanunun kapsamı dâhilinde değildir. Fakat tüzel kişiye ait bir verinin elde edilmesi, bir veya birden fazla gerçek kişinin kimliğinin belirlenmesine neden oluyor ise, bu tür verilerin de Kanunun korumasından yararlanması mümkün olabilir.

2. Kanun Kapsamına Girmeyen Durumlar

Kanun sadece gerçek kişilerle ilgili verilere uygulanır. Tüzel kişilerle ilgili veriler bu Kanun kapsamında değildir. Çünkü Kanunun 1. maddesinde “kişisel verileri işlenen gerçek kişiler” ifadesi kullanılmıştır. Kanunun kişisel verilerin işlenmesine ilişkin hükümleri fiziksel olarak kayıt altına alınan ve veri kayıt sisteminin parçası olmayan kişisel verilere de uygulanmaz. Nitekim Kanunun 1. maddesinde “tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işlenmesi” ifadesi kullanılmıştır.

Kanunun 28. maddesinde tamamen veya kısmen kapsam dışı olan hususlar hükme bağlanmıştır. Bu maddenin 1. fıkrasında tam istisnalar, 2. fıkrasında ise kısmi istisnalar düzenlenmiştir. Tam istisna halinde Kanun hiçbir şekilde uygulama alanı bulmamaktadır. Kısmi istisnalarda ise, Kanunun sadece bazı maddeleri (aydınlatma yükümlülüğü, veri sahibinin hakları ve veri sorumluları siciline kayıt) uygulanmamaktadır.

a. Tamamen Kanun Kapsamı Dışında Tutulan Hususlar

Kanunun 28. maddesinin 1. fıkrasında, Kanunun kapsamına girmeyen durumlar tek tek sayılmıştır. Bunlar:

- Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklere uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi,
- Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi,
- Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi,

■ Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi,

■ Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesidir.

Kişisel verilerin aynı konuttaki kişiler tarafından işlenmesi:

Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi durumunda Kanun hükümleri uygulanmaz.

Bu fıkra kapsamında; aynı konutta yaşayan aile fertlerinin aile içinde verileri işlemesi noktasında istisna söz konusudur. Örneğin, doğum günü gibi özel günlerde aile içerisinde çekilen fotoğraflar bu Kanun kapsamında değildir. Ancak bu verilerin üçüncü kişilerle paylaşılması veya alenileştirilmesi halinde, örneğin doğum gününde çekilen fotoğrafların aleni olacak şekilde sosyal medyada paylaşılması durumunda istisnadan söz edilemeyecektir.

Kişisel verilerin anonim hâle getirilerek belirli amaçlar için kullanılması:

Kişisel verilerin resmi istatistik ile (örneğin TÜİK) anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi durumunda Kanun hükümleri uygulanmaz.

“Anonim hâle getirilmek suretiyle” hükmü iki şekilde yorumlanabilir;

Başlangıçtan itibaren anonim olan verilerin araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla kullanılması halinde, anonim veri kişisel veri olmadığı için istisna kapsamındadır. Örneğin, yapılan bir ankette tamamen anonim verilerin kullanılması gibi.

Araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla kişisel veri toplanması sonrasında verilerin anonimleştirilmesi de istisna kapsamındadır. Örneğin,

istatistik amaçlı ve sonradan anonimleştirmek üzere yapılacak anket için kişisel veri toplanması sonrasında anonimleştirme yapılması durumunda olduğu gibi.

Bu durumda, ilk halde kişisel veri toplama faaliyeti gerçekleştirildiği için Kanun kapsamında yer almakta ve istisna hükümlerine dahil olmamaktadır. Ancak, daha sonra bu veriler anonimleştirildiği için Kanun kapsamına girmemektedir.

“Araştırma, planlama ve istatistik gibi” düzenlemesindeki “gibi” sözcüğü, bu sayılanların örnek olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla benzer yöntemlerin de istisna kapsamında yer alabileceği söylenebilir. Burada önemli olan, bu bilgilerin anonimleştirilmesidir.

Kişisel verilerin sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi:

Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi durumunda bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi:

Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütülen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi durumunda bu Kanun hükümleri uygulanmaz. Buna göre istihbarat birimlerinin milli savunmayı, kamu güvenliğini, milli güvenliği, kamu düzenini ve ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik faaliyetler kapsamında işlediği veriler kanun kapsamı dışında tutulmaktadır. Aynı şekilde, belirtilen amaçlarla suç gelirlerinin aklanması, terörizmin finansmanının önlenmesi ve mali suçların

araştırılması konusunda yetkili birim (Mali Suçları Araştırma Kurulu) tarafından yürütülen faaliyetler kapsamında işlenen veriler de bu istisna kapsamındadır. Bu konularda yetkili birimin; milli savunmayı, milli güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini ve ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olmak üzere mali araştırma yapmak, mali istihbarat elde etmek ve üretmek, veri toplamak, şüpheli işlem bildirimleri ve diğer bildirimleri almak, analiz etmek, inceleme yapmak, değerlendirmek ve ilgili kurumlarla paylaşmak suretiyle işlediği veriler de kapsam dışındadır.

Kişisel verilerin yargı ve infaz mercileri tarafından işlenmesi:

Kişisel verilerin soruşturma, kovuşturma, yargılama veya infaz işlemlerine ilişkin olarak yargı makamları veya infaz mercileri tarafından işlenmesi durumunda bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

b. Kısmen Kanun Kapsamı Dışında Tutulan Hususlar

Kanunun 28. maddesinin 2. fıkrasında sadece belli durum ve şartlarda Kanunun kapsamına girmeyen hususlar düzenlenmiştir. Buna göre; Kanunun amacına ve temel ilkelerine uygun ve orantılı olmak kaydıyla, veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10. madde, zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11. madde ve Veri Sorumluları Siciline kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16. madde hükümleri aşağıdaki hâllerde uygulanmaz:

- Kişisel veri işlemenin suç işlenmesinin önlenmesi veya suç soruşturması için gerekli olması. (Örneğin, bir polisin ciddi bir suçla ilgili şüphelinin kişisel verilerini işlemesi bu kapsamda değerlendirilebilecektir. Çünkü polisin hangi kişisel verilerini işlediği veya hangi amaçlarla işlediğini şüpheliye anlatması halinde, şüphelinin ilgili verileri yok etmesi veya silmesi riski doğacaktır.)
- İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş kişisel verilerin işlenmesi. (Örneğin, kişinin herkesin erişimine açık bir şekilde sosyal medya hesabında kişisel verisini paylaşması halinde verinin işlenmesi.)
- Kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanılarak görevli ve

yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması.

■ Kişisel veri işlemenin bütçe, vergi ve mali konulara ilişkin olarak Devletin ekonomik ve mali çıkarlarının korunması için gerekli olması.

Kanunda belirtildiği gibi 10., 11. ve 16. maddelerin uygulanmaması için maddede belirtilen ihtimallerden birinin gerçekleşmesi gerekir. Ayrıca bu hükümlerin uygulanabilmesi için belirtilen istisnai hallerin Kanunun amacına, temel ilkelerine uygun ve orantılı olması gerekir.

3. Kanunun Zaman Bakımından Uygulanması

Kanunun Geçici 1. maddesinin 3. fıkrasında, hâlihazırda işlenmiş kişisel verilerin durumu düzenlenmiştir. Buna göre, Kanunun yayımı tarihinden önce işlenmiş olan kişisel veriler, Kanunun yayımı tarihinden itibaren iki yıl içinde Kanun hükümlerine uygun hâle getirilir. Bu süreç içerisinde Kanun hükümlerine aykırı olduğu tespit edilen kişisel veriler derhâl silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir. Fakat Kanunun yayımı tarihinden önce hukuka uygun olarak alınmış rızalar, bir yıl içinde aksine bir irade beyanında bulunulmaması hâlinde, Kanuna uygun kabul edilir.

4. Kanunun Kişi Bakımından Uygulanması

Kanunun 2. maddesine göre bu Kanun hükümleri kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır. Buna göre, tüzel kişilere ait kişisel veriler Kanun kapsamı dışındadır, ancak tüzel kişiye ait verilerden gerçek kişinin belirlenmesinin mümkün olması halinde bu veriler de Kanun kapsamında sayılacaktır.